

Cooperativismo e Eonomía Social, nº 29 (2006-2007), pp. 175-179

SOLIDARIEDADE, UN VALOR EN ALZA NO SECTOR FINANCEIRO

Sonia M. RODRÍGUEZ PARADA
Mª José CABALEIRO CASAL

Deixando á marxe formulacións estratéxicas ou comerciais, que contemplan a responsabilidade social da empresa como unha oportunidade para incrementar o beneficio económico, evidenciase na actualidade en España, de xeito pausado pero progresivo, a reorientación solidaria dunha parte da oferta de servizos financeiros.

E non só dende o punto de vista de poñer a disposición dos seus clientes unha gama suficientemente ampla de produtos socialmente responsables, de aforro e de investimento, senón tamén pola diversidade de entidades cuxa vocación social agruparse baixo a denominación xenérica de Banca ética, solidaria, social ou alternativa. Entidades como Colonya Caixa Pollença, Triodos Bank, Fundació Un Sol Món, Fiare ou Coop57 son, entre outros, exemplos desta realidade financeira española, cunha maior difusión xeográfica que corresponde ó Nordeste peninsular.

A presenza da banca alternativa faise notar en España con certa demora respecto doutros países pioneiros, procedentes tanto de economías desenvolvidas como de países en vías de desenvolvemento (Alemana: GLS e Bank für Sozialwirtschaft; Bangladesh: Grameen Bank; Bélxica: Credal; Canadá: Citizens Bank; Dinamarca: Merkur Bank; Estados Unidos: Shore Bank; Francia: Caisse Solidaire Nord-Pas de Calais; Holanda: Oikocredit, ASN Bank e Triodos Bank; India: Sewa Bank; Italia: Banca Popolare Etica; Reino Unido: Unity Trust Bank e Charity Bank; Suecia: JAK; Suíza: Banque Alternative Suisse;...), e retoma, en boa medida, a filosofía que viu nacer ás primeiras caixas de aforros en Europa, combatendo a usura e financiando ás capas máis desfavorecidas da poboación europea; ou ás

iniciais cooperativas de crédito en España, co seu decidido apoio ao desenvolvemento rural.

En calquera caso, este camiño alternativo ó negocio bancario tradicional resulta coherente coas orixes da Economía como rama da Ética e supón revalorizar a importante función social que a intermediación financeira pode chegar a desempeñar nunha sociedade. Baixo este enfoque, os parámetros tradicionais de rendibilidade e risco resultan escasos ou incompletos e ceden o seu protagonismo á utilidade social da intermediación. É entón cando a prestación de servizos financeiros convértese en auténtico motor de transformación social.

Na práctica, a orientación socialmente responsable da intermediación financeira supón, para os seus axentes, captar fondos co compromiso adquirido de canalizalos cara a investimentos que, sendo viables economicamente, teñan un valor social positivo. Elúdese, por principio, todo destino que, con independencia da rendibilidade que proporcione, ocasione un impacto social negativo. En suma, renúnciase a unha parte da rendibilidade que podería chegar a obter a intermediación financeira de elixir un emprego máis lucrativo para o diñeiro. Procúrase, ademais, como estilo de xestión, a máxima transparencia informativa na aplicación dos recursos e unha participación democrática nas decisións de investimento que, en ocasións, suscítanse baixo a fórmula de autoxestión.

As entidades que, en España, apostan por priorizar o compromiso social da intermediación financeira respecto ó puramente económico, representan un conxunto heteroxéneo de institucións con diversas formas xurídicas e orixes ben dispares: desde a forma tradicional bancaria de sociedade anónima á natureza fundacional das caixas de aforros, con presenza de cooperativas de crédito, fundacións, institucións de microcrédito, cooperativas de servizos financeiros, ...; que presentan un grado de implicación diverso e non sempre quedan sometidas ó control de autoridades de supervisión. Quizais sexa este un dos aspectos máis delicados da súa flexible configuración.

En calquera caso, a aparición da banca alternativa representa a resposta financeira ás necesidades de determinados segmentos de clientela que non foron adecuadamente atendidos pola banca tradicional.

Dunha parte, aforradores que queren garantir para o seu diñeiro un destino específico e contractualmente explícito. Trátase, dun aforro máis selectivo e socialmente responsable que o aforro bancario tradicional, máis sensible ó interese social que ó económico. En resposta a esta demanda

emerxente do aforro xorden, como verdadeiros traxes a medida, depósitos finalistas que apoian iniciativas de desenvolvemento sostible e de impacto social positivo. Nestes depósitos identifícase, con total claridade, o destino solidario ou medioambiental dos fondos, sen descoidar, por iso, o aspecto financeiro. Cunha ampla variedade de prazos entre os que o depositante pode elixir, ofrécense condicións suficientemente competitivas fronte ós produtos bancarios tradicionais, con ausencia de comisións, inexistencia de franquías, importes accesibles ao pequeno aforro e rendibilidades explícitas aceptables, ás que indubidablemente habería que engadir a súa rendibilidade social. Os depósitos máis comprometidos permiten, ata, a autodeterminación do tipo de interese por parte do depositante, a partir dun límite máximo fixado pola entidade, con reinversión social da parte de rendibilidade que decide doar o depositante. Dous exemplos actuais son a Conta Xusta Triodos, cun 2,30% TAE para o depositante e un 0,7% TAE adicional para proxectos de sensibilización e desenvolvemento do Comercio Xusto, que se canalizan a través de tres organizacións: Ideas, Intermón Oxfam e Setem; e o Ecodepósito Triodos a un ano, cun 3,50% TAE para o depositante e a rentabilidade ambiental adicional de promover a plantación de árbores, co apoio de cinco organizacións de defensa do medio ambiente en España: WWF/Adena, Ecologistas en Acción, Amigos da Terra, SEO/BirdLife e Greenpeace.

Pero, xunto ós aforradores socialmente responsables, tamén son clientes da banca alternativa aqueles prestameiros que foron excluídos dos circuitos tradicionais de financiamento bancario pola súa escasa, cando non nula, calidade crediticia. Este tipo de banca representa unha oportunidade para combater o fenómeno da exclusión financeira que padecen determinados prestameiros que, ben por razóns xeográficas, sociais ou económicas, foron marxinados das canles tradicionais de financiamento bancario.

Por exemplo, en España a Fundación Un Sol Món leva máis de cinco anos financiando proxectos de inserción laboral, con liñas de actuación dirixidas a mozos que teñen dificultades para acceder ao mundo profesional, desenvolvendo programas formativos orientados a cualificar á persoa nun determinado sector; a facilitar o acceso laboral a persoas en situación ou en risco de exclusión sociolaboral, mediante o deseño de itinerarios de inserción personalizados con seguimento desde a fase de acolleita; dirixidas a persoas en risco de exclusión con vontade de emprender o seu propio negocio, a través de programas de asesoramento e acompañamento cara á autoocupación; e, tamén, destinadas a fomentar as empresas de inserción, con contratación laboral de empregados en risco de exclusión.

O microcrédito é a ferramenta de financiamento máis utilizado pola banca alternativa. Neste caso, ó carecer de garantías reais, o principal aval do prestameiro é a súa capacidade emprendedora e a calidade social do proxecto financiado, que debe ser viable economicamente aínda que necesita dun impulso financeiro inicial. De forma paradoxal, pese a atender a segmentos de alto resgo, as taxas de morosidade que se rexistran na banca alternativa non son superiores ás da banca tradicional.

Agora ben, a fórmula máis xenuinamente solidaria de banca alternativa é aquela na que os propios depositantes son, á vez, propietarios da entidade e usuarios dos préstamos que se conceden.

Esta formulación, que elimina eslavóns na cadea de intermediación financeira, ten un dos seus exemplos máis populares no Grameen Bank ou Banco dos Pobres. Tras unha traxectoria, non exenta de dificultades, que se inicia nunha aldea de Bangladesh fai agora tres décadas, a institución recibiu o Premio Nobel da Paz 2006, conxuntamente co seu máximo referente, o profesor Yunus. Algúns datos serán suficientemente reveladores da súa utilidade social: salvo unha mínima presenza estatal, o 95% do banco é propiedade das súas 6.908.704 prestameiros, na súa maioría mulleres (97%); o 100% dos préstamos concedidos fináncianse con fondos dos seus depósitos; non se esixe ningunha garantía de devolución ao prestameiro, nin é preciso a firma en ningún documento legal; o índice de devolución dos préstamos é do 98,82%; cobra un xuro menor que o goberno polos microcréditos que concede, carentes de xuro para esmoleiros e indixentes; os seus depósitos ofrecen xuros remuneratorios; os seus préstamos para vivenda permitiron construír, dende o inicio da súa actividade, 641.096 vivendas; os préstamos a microempresas financian a adquisición de arados, bombas de rego, embarcacións para transporte e pesca, ...; a través das súas 2.319 sucursais fórnecense servizos financeiros a 74.462 localidades de Bangladesh; cada ano, as súas becas financian a case 20.000 escolares (especialmente a nenas) e concédense préstamos para cursar estudos superiores a case 10.000 estudantes; máis de 60.000 esmoleiros beneficiáronse do seu programa especial de axuda; dota reservas para débedas de dubidoso cobro; introduciu un programa para a creación dun fondo de pensións para a terceiro idade; ...; máis do 58% das familias dos prestameiros do Grameen Bank superaron o limiar da pobreza. Outros exemplos desta concepción bancaria mutualista, inspirada intelectualmente por Proudhon, son Oikocredit en Holanda, Banca Popolare Etica en Italia, co seu axente español Fiare, xurdida especificamente en España, Coop57.

A Cooperativa de prestación de servizos financeiros Coop57 leva funcionando dende 1995 en Barcelona, cando un grupo de traballadores indemnizados pola creba da súa empresa decidiu poñer a disposición de proxectos cooperativos o diñeiro conxunto do despedimento.

Baixo a rúbrica de servizos financeiros éticos e solidarios Coop57 funciona con criterios de autonomía e xestión democrática, destinando os seus recursos propios á concesión de préstamos que xeren emprego, promovan os principios cooperativos, o asociacionismo e a economía social. En concreto, dende os seus inicios conseguiu axuntar 1,6 millóns de euros de recursos propios, concedendo préstamos, convenios ou subvencións por valor de máis de 2 millóns de euros.

Basicamente, os principais servizos financeiros fornecidos aos seus socios son préstamos que se destinan ó financiamento de circulante, ó investimento en inmovilizado, á concesión de créditos ponte para atender ó pago de salarios pola demora de subvencións públicas e á concesión de avais. En calquera caso, só se financian actividades de interese social que resultan viables técnica e economicamente. Existe un período de carencia para poder percibir financiamento e, como regra xeral, solicítanse garantías persoais mancomunadas.

A través de dúas comisións, unha técnica e outra social, garántese unha correcta xestión dos investimentos, de acordo cos principios de coherencia, compatibilidade, participación, transparencia, solidariedade, reflexión e proximidade.

Sen dúbida, os valores cooperativos de autoaxuda, autoresponsabilidade, democracia, igualdade, xustiza e solidariedade resultan especialmente idóneos para desenvolver esta forma solidaria de prestar servizos financeiros, tan distante do modelo bancario convencional e tan próxima a unha progresiva concienciación cívica da nosa sociedade, que tamén afecta á Economía e ó uso do diñeiro.

